

РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р Николай Георгиев Цонев

Катедра „Икономика на туризма”

Факултет „Икономика на инфраструктурата”

Университет за национално и световно стопанство

Научна специалност: „Икономика и управление (Туризм)”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„ДОКТОР“** по професионално направление 3.8 „Икономика”, научна специалност „Икономика и управление (туризм)” в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Радостина Робертова Димитрова**

Тема на дисертационния труд: *„Промени в туристическото предлагане в условия на глобализация“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № 426/18.02.2020 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Докторантът е завършил ОКС „Бакалавър“, специалност „Икономика на туризма“ и ОКС „Магистър“, специалност „Международни икономически отношения“, след което се е обучавал по докторска програма към катедра „Икономика на туризма“, факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по научна специалност „Икономика и управление (туризъм)“ съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 1064/28.04.2017 г. Обучението е осъществено в редовна форма.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Обемът на дисертационния труд е 199 страници, от които 7 стр. увод, 164 стр. изложение (структурирано в три глави), 5 стр. заключение, 8 стр. използвана литература, 7 стр. приложения.

Дисертацията е структурирана в логическа последователност и съгласно научните изисквания. Съдържа задължителните цел и задачи, предмет и обект на изследване, теза и работни хипотези, методология и ограничения на изследването, източници на информационно осигуряване и научна новост и полезност.

Темата за глобализацията на туристическия пазар е актуална и значима за развитието на туризма в условията на динамична среда. Тя акцентира върху силите, които са в основата на глобализационните процеси и последиците от страна на предлагането в туристическия сектор.

В първа глава докторантът е дефинирал и съпоставил основните виждания на различните учени по определения на термините отнасящи се до туристическото предлагане, предлагането, като базово действие в целия процес на реализирането на туристическата услуга и значението му върху резултатите на туристическата компания. Разгледано е в перспектива

значението и тенденциите в туристическото предлагане като логичен резултат от глобализацията и нарастващия технологичен напредък. Анализирани са насоките на развитие в отговор на многообразието от икономически, политически, социални, екологични и технологични изменения, които се наблюдават през последните години.

Цитирани са различни автори относно техните позиции за значимостта на глобализацията и влиянието ѝ върху процесите касаещи развитието на туризма в световен мащаб.

Много добре са идентифицирани аспектите или факторите (политически, икономически, технологични, екологични, демографски и социално-културни на фиг.3) оказващи въздействие на процеса на предлагането на туристическия продукт. Отражено е и предложението ми от вътрешната защита на докторанта да се реструктурира първа главата. По този начин са открити факторите оказващи натиск и влияние на цялостния маркетингов процес по предлагането и реализирането на пазарните цели на туристическия субект.

Считам, че с цел изясняване на спецификата на туристическото предлагане и обвързаността му с глобалните процеси в туризма в първа глава в по-слаба степен е застъпен този въпрос, а като приоритет се акцентира върху потребителското поведение. Туристическите предприятия предлагащи основни и допълнителни туристически услуги биха могли да се изследват в разгърнат вид от гледна точка на маркетинговият микс в глобална среда, т.е. как глобалните процеси влияят върху маркетинговия микс.

Във втора глава се прави анализ и оценка на промените в туристическото предлагане в условията на глобализация. Авторът на дисертационния труд насочва вниманието към утвърдени световни

дестинации и трансформациите, които са настъпили при формирането и потреблението на туристическите им продукти. Изведени са международни примери за фундаментални изменения в предлагане в индустрията. Интерес поражда факта, че сравнителният анализ се осъществява между дестинации, които не са идентични като характеристики, а също така не са съпоставими като специфика на туристическото предлагане. В труда се проучват практиките на Малдиви, Кариби, Сингапур, които по мое мнение нямат аналог с продукта предлаган от туристическите предприятия в Гърция и България. Въз основа на тях, докторантът акцентира върху промените в туристическото предлагане в дестинация България и дестинация Гърция.

В трета глава докторантът се е опитал да разкрие възможностите за подобряване на туристическото предлагане като е акцентирал върху дестинация България и дестинация Гърция. Анализирани са резултатите от проведеното проучване сред български и гръцки представители на туристическия сектор. Постарал се е да систематизира мненията и оценките на интервюираните експерти относно развитието на туристическото предлагане в контекста на глобализация, измененията и последиците, които тя води в пазарните отношения.

По мое мнение поставената теза свързана с темата на труда би имала по-изчерпателна аргументация, ако докторанта беше насочил авторския модел не към глобализационните процеси свързани с конкуренцията и с технологиите, а към управлението на промените в туристическото предлагане в условията на глобализация съответстващи на 7-елементния маркетинговия микс.

Докторантът прилежно извежда основните направления в **актуалността** на темата, свързани с осъзнатата необходимост от коректно

идентифициране на промените, които настъпват в туристическия сектор в условията на динамична глобална среда.

Поставената от докторанта **цел** е добре формулирана и обвързана с останалите логически елементи на изследването. **Задачите** отговарят на целта, като я доказват и аргументират.

Смятам, че обектът и предметът на изследване са подбрани правилно. **Обект** е туристическото предлагане като елемент на туристическия пазар. **Предмет** на анализ са възможностите за подобряване на туристическото предлагане в условията на глобализация.

Тезата, че процесите на глобализация са един от основните катализатори на промени в туристическото предлагане и че адаптирането към измененията е жизненоважно за оцеляването на организациите в туристическата индустрия е доказана в изложението.

В труда си авторът се позовава и използва коректно различни литературни и интернет **източници**, от които 23 български, 128 чуждестранни и 45 интернет източника.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Методологията на изследването е подбрана правилно и е приложена коректно. На база проведените вторични проучвания и емпирично изследване, докторантът постига заложената цел, изпълнява поставените задачи, доказва поставената теза. Емпиричните проучвания обхващат четири от основните групи заинтересовани лица сред български и чуждестранни организации, функциониращи в туристическото предлагане (туристически агенции, туроператори, хотелиери и авиокомпани). Те предоставят изчерпателна информация за изграждането впоследствие на

модела за управление на промените в туристическото предлагане в условията на глобализация.

Научните резултати са свързани с изследване на теоретичните основи на туристическото предлагане в условията на глобализация, включващи характеристика на промените в туристическите предприятия, които в условията на конкурентен пазар и нови технологични трансформации попадат в глобалния туристически пазар, в който определени фактори продължават да моделират дейността им.

Докторантът анализира и оценява туристическото предлагане в дестинация България и дестинация Гърция. **Практическите резултати** са свързани със създадения модел за управление на промените в туристическото предлагане в условията на глобализация, който обединява глобализацията на предлагането в туризма, конкуренцията, туристическите пазари и технологиите. Чрез предложеният модел се посочват конкретни оперативни действия, чрез които да се постигне ефективно управление на промените, с цел увеличаване на икономическите резултати от дейността на организациите.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приносите на дисертационният труд са преди всичко научно-приложни. Докторантът ги формулира последователно в изложението и в автореферата на своя труд.

По-значимите, посочени от него са:

1. Изведена е зависимост между туристическото предлагане и промените в поведението на туристите в условията на глобализация.

2. Изведени са общи тенденции, които ще окажат пряко отражение върху дейността на фирмите, заети в туристическия сектор през следващите години.
3. Разработен е авторов модел за управление на промените в туристическото предлагане в условията на глобализация.
4. Формулирани са насоки и препоръки за адаптиране към промените в туристическото предлагане на дестинация България и дестинация Гърция.

Изведените и доказани приноси свидетелстват за добрите резултати, постигнати в целия дисертационен труд.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Посочените осем самостоятелни публикации – четири научни статии и четири доклада съответстват на темата на труда и са публикувани в авторитетни издания.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е вярно и точно отражение на дисертационния труд. В него логично са структурирани ключовите моменти от развитието на дисертационното изследване: актуалност и значимост на разглежданата тематика, обект и предмет на изследването, основна цел и изследователски задачи, изследователска теза и работни хипотези, методология на изследването, основни ограничения и проблеми, източници на информационно осигуряване, научна новост и полезност, кратко изложение на нейното основно съдържание, основните идеи и изводи, приносите на автора при провеждането на изследването, списък с

публикациите на дисертанта.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Въпреки , че използваният език и стил на писане е научен, недостатъчно са използвани чисто маркетинговите термини, което е обяснимо със специализацията на докторанта в областта на туризма.

8. Заключение

В заключение давам положителна оценка на дисертационния труд като имам предвид, че той съдържа научни резултати, представляващи оригинален принос в областта на туризма, както и задълбочени познания и способност за самостоятелни научни изследвания.

Основавайки се на актуалността и значимостта на тематиката на дисертационния труд, постигнатите научни и научно-приложни резултати обобщени в приносите, **давам положителна оценка и предлагам** на научното жури да присъди ОНС „доктор“ по научната специалност „Икономика и управление (туризъм)“ на **Радостина Робертова Димитрова.**

30.04.2020 г.

Подпис:

/ доц. д-р Николай Цонев/